

LA PUBILLA

RA En Valldaura un pagés acomodat, laboriós sobre tots los pagesos del poblet de N., que no es dir poch; però aquesta bona qualitat anava acompanyada d'una tossuderia indomable, d'una ignorancia supina y d'una afició als bens materials que ratllava en avaricia.

Se casá als vint y vuyt anys ab una fadrina que s'acostava als coaranta. no perque hagués inspirat cap tendre sentiment á son cor tan aixut com los terrossos que removia, sinó tentat per la cobdicia de possehir unas pessas de terra que aquella acabava de heretar d'una tia, á qui havia assistit, ab filial sollicitut, durant la llarga malaltia que li obrí las portas de la eternitat.

A la Clareta, dona de geni apacible, enrahonada y servicial, li causá fonda pena lo carácter del seu marit; però, entenent que li convenia viurehi en pau y tranquil·tat, sufri ab exemplar paciència las sevas temeritats y s'esmerá en obrar de conformitat ab los seus gustos, logrant ab tan discreta conducta, que fos envers ella tot lo afectuós, tot lo condescendent que permetia son geni adust é irascible.

Unich fruyt d'aquell matrimoni fou una nena que rebé en las fnots baptismals l'escayent nom de Rosa.

En efecte era hermosa com la tendra y delicada flor del seu nom.

¡Ab quín goig escoltava la Claretta las alabansas que 'n feya lo vehinat!

Ulls vius, nas bufó, boca petonera, cabells d'àngel, galdas de poma camosina, tots los qualificatius que conté lo vocabulari de las comares se li havian prodigat ab aprobació unànime; però una sola vegada que á una vehina cumplimentosa se li ocorregué dir:—es la estampa del seu pare,—no faltá qui s'atrevis á replicar:—Si, es veritat. Se li sembla un xich menos que l'alfabrega á la ortigoya.

Aquestas paraulas, que feren apuntar una rialla maliciosa en tots los llavis, afectaren com es de presumir á la esposa d' En Valldaura, perque demostravan fins á la evidencia la mala voluntat de que era generalment objecte lo seu marit.

¡Pobre mare! ¡Quantas amarguras li havia de ocasionar la possessió d' aquell bé que ab inefable complacencia assaboria!

Durant los primers anys, si be En Valldaura no fou pródich de caricias pera la ignocenta nena, tampoch feu envers ella cap demostració de desagrado; però quan se persuadi de que no podia esperar de la seva esposa successió varonil, sempre que la Claretta li parlava de sa filla, sobretot si se tractava de fer algun dispendi, la interrompia dihent ab una fredor que glassava á la afligida mare:

—Al menos si fos un noy...

—Valldaura,—objectava ab mansuetut la Claretta,—aquestas ideas son impropias d' un bon cristiá. Deu ha volgut que fos noya: respectem la sua voluntat.

—Deu! Deu! murmurava ell,—girantli las espatllas; y afegia entre dents:—¡Quí 'm feu casar ab aquesta renoca!

Deixantli desfogar lo mal humor sense promourer altercats, de que prompte se n' hauria enterat lo servey, y qui diu lo servey diu tot lo poble, altercats que, á mes de ser un exemple poch edificant pera la sua filla, haurian aumentat los sufriments y compromés lo esdevenir d' una y altra, lográ, ja que no viurer tranquila, aparentarho.

La reserva genial y las escasas relacions del marit evitaren que se fes públich lo seu disgust, y 'l discret y virtuós comportament de la esposa acabá per fer creurer á tothom, que regnava entre ells l' armonia més completa. ¡Y a fe que se 'n admiravan!

A mida que s' acentuava lo desagrado d' En Valldaura, crexia l' amor de la Claretta envers la seva filla. S' esmerava en educarla cristianament, donantli saludables consells, fentla practicar en las feynas domésticas y en las labors propias del seu sexo, inspirantli amor y

respecte al seu pare, quinas faltas procurava atenuar, escusantlas ab la aspresa del seu natural y en las moltes ocupacions que l'envoltavan.

De aquesta manera, aquella mare exemplar, evitava á la Roseta lo sentiment que hauria tingut si hagués penetrat lo desapego del autor dels seus dias, y la causa injustificable é irracional en que se fonamentava. Així la nena aná creixent en edat y en gallardia; així arrivá á los divuyt anys cobdiciada de tots los joves, envejada de totes las noyas. En los balls de plassa com en los saraus, era lo blanch de totes las miradas, l'incentiu de las ansias amorosas de tots los galans de la rodalia que solicits la enrondevan, que afanyosos se disputavan la tanda de ballar ab ella,

¡Era tan hermosa! Era tan amable! Era tan modesta!

¡Com gosava la seva mare, vegentla objecte de tantas atencions y de tantas alabansas!

¡Mes, ay! que aquell goig era transitori! Prou s' encarregava de amagarlo lo presentiment de las penas que estavan reservadas á la pobre nena pera lo dia que la despullassen de sa candida ignocencia las primeras commocions del amor. ¿Qué podia esperar, pera la felicitat de la seva filla, d'aquell pare desamorat?

Sembiants pensaments la preocupavan á totes horas; per có un dia se aventurá á dir á En Valldaura:—Bo seria que comensassem á pensar quin partit seria mes convenient pera la Roseta, avans que una inclinació, tal vegada contraria als nostres interessos, ocasione á nosaltres y á ella disgustos y tribulacions.

Tria entre 'ls joves de la rodalia al que 't sembli mes digne de ser nostre fill, escudrinya la seva voluntat y la dels seus pares, y en cas de ser propicia jo 'm cuydaré de insinuarho á la noya, que no dubto atendrá ab la bondat que li es ingénita, las reflexions que li fassa.

—¿'a pensas en casarla?

—No penso precisament en casarla sinó en inclinar la seva voluntat envers l' home que, mes ó menos tart, haja de ser lo seu marit.

—Deixat de cavil lositats que no portan á res; quan sia hora ja me n' ocuparé.

—¡Pensa que compromets lo nostre benestar, la felicitat de la Roseta!

—Tranquilisat. La Roseta farà lo que jo li mani. ¿Qué mes felicitat pot esperar? ¿No li basta ser pubilla?

—¡Pubilla!—exclamá la Claretta al quedar-se sola.—¡Mestressa dels

bens! Es cert; però sotmesa avuy á la autoritat de un pare poch afectuós, demà lligada pel deber á un marit imposat, á qui no podrà estimar, de qui no serà estimada. ¡Pobre filla meva!

Poch temps després la Claretta observá que la noya, procurant estar sola, anava á cusir á un hortet que tenian prop de la carretera, que estava distreta, que apenas menjava, que la franca expansió ab que avans li manifestava tots los seus pensaments s' havia mudat en una reserva extremada; un demati li trobá en lo capsal del llit una flor mustia, lo dia següent la sorprengué llegint un paper que se doná pressa á rompre en petits bocins, se fixá per fi en las passadas d' un jove que ballava sovint ab la Roseta, y aquella reunió de circumstancias no li permeté dubtar que s' havian realisat los seus presentiments.

Atenent al caràcter del seu marit, determiná posarlo al corrent de lo que havia descobert, no sens informarse avans de las qualitats morals y de la posició del presumpto galan.

—¿De qui s' ha enamorat aquella mocosa?—li preguntá En Valf-daura.

—D' un jove que ha estudiat sis anys en lo seminari...

—¡Del fill d' En Parladé! Bona pessa per cert. Si ha penjat los hàbits á la figuera pensant viurer ab la esquena dreta á expensas del meu patrimoni, jo t' asseguro que li eixirà lo tret per la culata. Ja pots dir á la noya que s' ho trega del cap.

—¿En que fundas la teva oposició?

—En que tingui vocació per la carrera eclesiástica porque no li agrada treballar.

—Ho feu á instancia dels seus pares.

—¿Donchs, porque no segueix los estudis?

—Pérqué, per mort del seu padrí. ha vingut á ser propietari de una bona heretat.

—La d' En Cambrils! bah! Bona podia serho administrada per ell, que era un home tallat á l' antiga, pero en mans de un burro carregat de llibres ja es altra cosa. No tardaréu á veurerla al encant.

—Mira que no 'l coneixes. Es un jove de bonas prenas, treballador, intel·ligent... Infórmaten.

—No cal, no cal...

— ¡Valldaura! — exclamá la Claretta en to de súplica.

— No 'm trenquis las oracions. De lo que passa tu 'n tens la culpa, ó, per dir millor, la tenim abdós: tu per ferho, jo per tolerarho. Si en compte de portarla de fira en fira y d' aplech en aplech, deixant que s' aficionás al ball, l' haguesses acompanyada á las funcions relligiosas, hauria après á temer y respectar als seus pares, á no fer res sense 'l meu consentiment ni contra la meua voluntat.

Y com la Roseta entrás en aquell punt, cedint á la rudesia del seu natural, la increpá d' aquesta manera:

— Ja ho saps: desde avuy te prohibeixó que tingas enrahonaments ab aquell xicot; desde avuy fora balls, fora festas, fora reunions. De casa á la iglesia, prou.

Un llamp que li hagués caygut als peus, no hauria produhit á la Roseta l' efecte d' aquella subitanea repulsa, d' aquella dolorosa prohibició. Quan al tornar en si esclatá en plor copiosissim, lo seu pare ja no hi era, la Claretta estava al seu costat singlotant de sentiment.

— ¿En que he ofés al pare, pera tractarme ab rigor tan extremat? — exclamá al fi la Roseta.

— No vol que tractis ab En Guillemet.

— Me condempna sens escoltarme, reproba un sentiment que s' ha arrelat en lo meu cor sens que jo mateixa me 'n donás compte. Cert es que ell procura lograr ocasions de parlar á solas ab mi. cert que 'm complaohen los seus carinyosos parlaments, cert que á totas horas penso en ell, pero ni podria evitarho, ni sé quin nom donar al afany que 'm desassossega, á las ansias que dominan to as las meas facultats de pochs dias ençá.

— Entench lo que 't passa, filla meua, y Deu sap si ho tenia previst; però ets pubilla, y ¡ay! ¿saps lo que significa ser pubilla, pera los pares que sols atenen á la supervia y al interés? Las pubillas, ofegant en son cor tot tendre sentiment, tot dalé amorós, han de resignarse á aceptar per marit á un home, que, idiota ó hipócrita, se sometí á una passivitat vergonyosa, á una nulitat degradant, á ser esclau summis del seu sogre, á ser despreciable joguina de la seva muller.

— ¡Casarme sense amor! No ho logran.

— No provoquis la ira del teu pare, obeheixlo.

— Deixaré de véurel; però ¡ay! olvidar!o, no podré pas.

— No 't desconsolis Roseta, que no 't ha de faltar la meua ajuda. Si 'm persuadeixo de que l' amor d' En Guillemet es tan verdader com lo teu, remouré 'l cel y la terra pera véncer la infundada oposició del teu pare.

Un raig d'alegria davallà al cor de la donzella que abressà estretament á la Claretà, exclamant:

—Sou molt bona, mare meva.

Havian passat quatre mesos. La Claretà, cumplint la promesa que havia fet á la seva filla, sollicità lo concurs del Rector de la parroquia y de todas las personas que á son parer tenian algun ascendent sobre 'l seu marit; però todas las reflexions, tots los empenyos tots los consells foren ineficassos. La tossuderia d' En Valldaura era invencible. —No vull lletrats á casa meva,—los deya per tota resposta.

Llavors, mogut pel desconort del seu fill y pels prechs de la Claretà, lo pare d' En Guillemet, prenent una determinació decissiva, se presentà, acompanyat del seu fill, á casa d' En Valldaura. y l' increpà d' aquesta manera:

—Ben guanyada tens la fama de terch y de insociable, però may hauria cregut que arriyasses al censurable extrem de comprometre la ditxa, la salut, y qui sap si la vida de la teva filla per una temeritat tan injustificada. Perque, dígam: ¿Quins motius tens pera despreciar al meu fill? Pertany á una familia tan honrada com puga ser la teva; no es jugador, no es malbaratador, no es llibertí; ha hereditat una bonà hisenda, traurá de casa un dot bastant regular; no necessita pera res, donchs, la teva riquesa. No vol entrar en aquesta casa, ni jo ho consentiria; poguent ser amo á casa seva, no acceptará ara ni may l' humil paper de sobrevingut. Però, pregunta á la teva filla lo que pensa d' En Guillemet; pregunta á En Guillemet qué pensa de la teva filla, y abdós te respondrán que s' estiman tendra y desinteressadament. Si tu pots contemplar ab indiferencia que la Roseta vaja desmillorant de dia en dia; si no 't mouhen á compassió las sevas llágrimas, la tristesa que la consum; jo no puch consentir que abuis de la teva autoritat en perjudici de la salut y de l'alegria del meu fill. S' estiman, y 's casaran; tingaho entés. Contra pares tossuts hi ha medis legals pera ferlos posar á la rahó. Pots, com la privas del teu carinyo, privarla de la herencia á que te dret; però no importa: pubilla ó desheredada, trobará en la meva familia l' afecte que tu li has negat sempre, en la casa del meu fill lo que no lograria aquí mentres tu viscas: serà mestressa.

La estupidesa y la terquedat no cedeixen sinó á la eloqüencia

brutal dels fets, á la empenta de la rahó enérgicament defensada; en va pera vèncerla se acudiria á la mansuetut, á las súplicas, á las reflexions. Lo que no havian lograt las llágrimas de la Claretá, los empenyos de las personas més caracterisadas del poble, ni 'ls prudents consells del Rector, ho logra l' aspra argumentació del pare d' En Guillemet.

En Valldaura cedí, respectant lo dret de la Roseta, á qui vegé marxar de la casa paterna ab tanta impassibilitat, que quan mare y filla se despedian ab repetidas demostracions de carinyo, ell gratantse lo clatell, agotá tots los recursos de la seva verbositat, murmurant: — Si, si: que se 'n vajan. No vull lletrats á casa meva.—

JOSEPH CORTILS Y VIETA

BADALONA

Fadrinets que feu l' aleta
per la costa amunt y avall
no heu vist ea aquella platja
hont *bada l' ona* del mar,
una noya moreneta
tot lo dia treballant?
Pareushi si no l' heu vista;
mes si us heu agradat ja
de sa negra cabellera,
de sos ulls guspirejants,
de sa boca coralina,
de son cos de jonch vinclant,
torneusla á mirar encara
que 'n sos ulls hi sol guaytar
un cor tot tendró y bonesa,
hont l' odi no hi ha entrat may.
Fadrinets que feu l' aleta
per la costa amunt y avall,
aquell que no la festeji
no mereix ser *ostimat*!

Vora 'l mar hi ha una donzella
los baixells venen y van
que no vingan Reys ni Princeps
que son poch pel qu' ella val.

Era pobre molt pobreta,
no hi ha encara pas molts anys,
l' hauriau poguda veure
ajudant á tirar l' art.
Los primers sous que guanyava,
si 'n sigueren d' afanyats!
mes á qui 'l treball estima
la dissort no l' abat may.
D' hortalana mes tart feya
y anava á vendre á Ciutat;
destre puntaire dels boixos
no n' hi queya un de las mans,
teixidora sigué un día,
pintadora mes ensá
y 'l mateix que la formiga
que arreplega de grá en grá,
comensá de fer forrolla,
sous y sous aná embossant
y 's comprava una caseta,
un xich d' horta, un tros de camp,
un teler, una balandra
y á copia de feynejar,
ha vingut á ser mestressá,
y tení á sou capitants
masovers y contramestres,
per miracle del trevall.

Vora 'l mar hi ha una donzella
los baixells venen y van,
que no vingan Reys ni Princeps
que son poch pel qu' ella val.

Richs marxants de llunyas terras
no la deixan ni un instant,
afanyosos de comprarli
l' abundó qu' ix de sas mans.

Fruyts de mar y fruyts de terra,
de la industria y de las arts,
demanen de lo qu' es vulla
que de tot vos pot donar,
á n' ella y tot la voldrian
comprar mes de tres marxants.
Tira que 'ls tochi mes cap home
te prou per pagá 'l que val,
y ni tenintha 'ls vendria
lo que per amor sol dar.
Filla del treball y nada
en terra de catalans,
la llibertat es son idol.
son seti d' honor la llar,
la patria tota sa gloria
son temple lo Montserrat.

Vora 'l mar hi ha una donzella
los baixells venen y van,
que no vingan Reys ni Prínceps
que son poch pel qu' ella val.

Sortosa ha estat la donzella
de la vora de la mar,
sortosa ha estat qui fins ara
á ningú ha desitjat mal.
Qui á son rostre ha dat bellesa
en son cor mel ha posat
y, sent rica y tot, trevalla
en profit de sos germans.
No oblida may son origen,
no para d' avansar may;
teixidoreta, puntayre

y marinera al plegat,
ni del pervenir s' espanta,
ni de l' avior se plany,
Te tranquila la conciencia,
ben alt pot portar el cap,
y sota 'l gipó de sarja
de son cosset delicat,
hi bat un cor hont troba eco
tot lo noble y tot lo sant:
exemple de pobles dignes,
ideal de la humanitat.

Vora 'l mar hi ha una donzella
los baixells venen y van,
que no vingan Reys ni Prínceps .
que son poch pel qu' ella val.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA

FRATERNITAT LITERARIA

Malehida opressió, tápa't la cara,
Passa, la nostra mar,
Vésten lluny de ma terra, no assotes pus ma mare;
La lliura patria mia t' enjega de sa llar.

A tal punt arribá ta tiranía,
Tos forfets á tal punt,
Que la llengua dels avis, la font de l' harmonía,
La patria, engrillonares, dexant son cos defunt.

Si; la materna llengua encadenares;
Com si no fos del cor,
Del Geni catalá, del cap de nostres pares,
La més amada filla, la més hermosa flor.

¡Oh! ¿no saps tu que l' alta Providencia
A tots nos feu germans;
Que un fill es cada poble de la divina Ciencia,
Que del primer Gran Pere los homes son infants?

¿Per qué, donchs, nostra boca segellavas,
Y en parla del avior
Cantar per las montanyas y vilas no 'ns dexavas,
Las gestas de la patria, las glorias y l' amor?

Com, ay Deu, los cantavan en clars días
Los Jaumes y los Lulls;
O quan bellas madonas, llegint al bon Ausias,
Del llibre de sos cantichs besavan los richs fulls.

Los homens de Castella festejavan
De l' amor en la Cort;
Las gracias y bellasas en llengua d' Oc llohavan;
Llavoras no tenia la llengua cap fill bort.

Los comtes-reys la nostre Poesia
Honraven ab festeig,
La forma literaria la llengua ja vestía,
Los homens d' altrás terras mirávanla ab cobeig.

Mentres porugas las morescas platjas,
Al crit de *jalmogaver!*,
Las barras sanguinosas demunt rochs los selvatjes.
Davan fe de la gloria del catalá poder...

¿Quí ha fadat aquells jorns de la bonansa,
De llibertat y llum?
¿Quí del cel d' Aragó l' estel de l' esperansa
Robant nostres venturas ha convertit en fum?

¿Quí cloure feu als catalans los llabis?
¿Quí 'ns omplí de tristors?
¿Quí malmeté la llengua dels sants, dels reys, dels sabis?
¿Quí malmená la patria dels nobles trobadors?

¿Quí si no tu, infamiosa tiranía,
Diabolich esperit,
Tú qui agafares l' álga que per l' espay llubia
Ja 'l Sol de las grandesas mirant de fit á fit?

¡Enrera!; no 't volém, la gran traidora;
Recórdam ton passat;
Los pobles de l' Espanya sóls volen per penyora
De llur unió sagrada la santa germandat.

Germandat en las letras y en la Ciencia,
Y 'ls llassos serán forts;
Que un fill es cada poble de l' alta Providencia,
Germanas son las llenguas, germans son los recorts.

¡Fills de Iberia! ¡Gran terra castellana!
¡Visca l' Unió y la pau!
Montanyas de Mallorca, planuria valenciana,
Ciutats de Catalunya, ¡no es temps de ser esclau!!

J. TARONJÍ.

QUADRET

Dintre la cambra que un dia
vejé 'l primer raig de sol,
ajegut en un bressol
está un nin á la agonia.

Prop lo bressol á tot' hora,
ab lo cap caygut al pit,
y mirantlo fit á fit,
la seva mareta plora.

Lo nin revifantse encara,
obra sos ulls entelats,
mou soç llabis ja morats,
la besa y suspira:—¡Mare!—

Tors lo coll com la poncella
que 'l vent trenca, y al morí,
te 'l capet sobre 'l coixí,
boy girat de cara á n' ella.

.

L' han posat las mans juntetas
com pregant, demunt del pit;
blanch, ben blanch tot lo vestit
y 'ls peus sense sabatetas

La corona groga y fina,
se veu al través d' un vel
sembla ja en camí del cel,
embolcallat de boyrina,

Te los seus llavis encara
entreoberts, com si enviés,
allunyantse, 'l derrer bés
donant l' adeu à sa mare.

VÍCTOR BROSA Y SANGERMAN.

Comillas Septiembre 1890.

UNA DIADA AL SANTUARI DE NÚRIA

LEYA cinch anys que no havia estat á Núria. Aquest estiu, lo 24 d' Agost, tinguí l' agradable sorpresa de rebrer á casa meva, á Prats de Molló, l' amich D. Francisco Maspons y Labrós y sos tres fills, determinats á fer una excursió per las altas montanyas, deixantnos caurer á Núria.

Sortírem donchs de Prats á las 4 de la tarde, en Maspons, sos tres fills, jo, mon fill Carles, y l' intrepit cassayre d' isarts, en Joan Bórrat, pera passar la nit al mas Laplana (1200 m. alt.) L' endemá entre tres y quatre del matí, emprenguerem la pujada fins á la frontera; seguirem vers Coll Pregón, coll de Siern, coll del Pal, Conca del riu Tech, Plá de Campmagre, coll de Mantet, alturas de Morens, Ull de Ter, coll de la Marrana, circol superior del Fresser, Esquena d' Ase, Fossa del Gegant, Coma dels gorchs de Carencá, collada de las 7 creus, y baixada á Núria hont arribarem entre 6 y 7 del vespre; unas 11 horas de caminar, seguint casi sempre la frontera, pels cims de las montanyas més altas dels Pyreneus catalans.

Mon amich D. Francisco Maspons, escriurá y publicarà la relació d' eixa interessanta excursió.

LA RENAIXENSA.—Any XX.

Per ma part me concretaré á parlar del santuari de Núria, despres de cinch anys que no hi havia estat.

Al arribar al santuari, lo primer que 's fa es trobar allotjament, y aconduhir las cabalcaduras á las estables.

Se presentá un dependent que nos conduhi á la Casa de Betlém hont las cambras no valen gayre; mes ab duas pessetas que li posí á la mà, s' torná molt obsequiós, portantnos á la Casa de Loreto hont las cambras son relativament confortables y de més netedat. Quan forem tots allotjats, hauriam volgut sentarnos á taula del restaurant ó bé hostel, puig que teniam las dents llargas. Mes lo menjador es tancat, com també las establas del rossám. No hi ha sopar ni grana fins que 's surt del rosari. Anarem donchs á la iglesia á resar lo rosari, cantar los goigs y sentir las absoltas pels difunts del santuari, morts desde sa fundació. Es costum antiquíssima que no deixa de sorprendrer; puig després dels goigs y llur alegre tonada, lo capellá agenollat als peus del altar, s' posá la capa pluvial negra y entona lo cant fúnebre de las absoltas com si un cadavre fos de cos present.

Al sortir del rosari tocaren á refetor pera personas y bestias, es á dir tocaren lo corn pera donar grana á las cabalcaduras; eix toch es tambe lo senyal de que s' obren las portas del menjador del hostel hont los romeus 's precipitan pera pendrer lloch y sentarse sobre 'ls banchs de la taula; ja que quan la taula es plena, los que no han arribat á temps deuen esperar la segona tongada; y com tothom maneja molta gana no es gens agradable de passejarse sota l' arcada, esperant mes d' un' hora que 'ls qu' han tingut la sort de sentarse a taula, hagen acabat de sopar. Jo que estich al corrent de las costums del santuari, me cuyti ab mos companys de ser dels primers. Nos serviren sopa, trufas, guisado de carn de feda ó de borrech gamat que 's feya estiragonyar, enciám, l' ametlla y avellanas torradetas per postres, l' ampolleta d' ayguardent y de vi ranci, com aixarop de moras, y bon profit!

A las 9 anarem á retiro. puig estavam rendits de fatiga y de son.

L' endemá nos alsarem á las 8. Dia esplendit; ayret fi; un cel sens un parrach de broma. Feya bo pendrer lo sol com en ple hivern al parch de Barcelona. Prenguerem xacolata, y vinga á recorrer lo santuari y la vall. Comensarem per la capella de St. Gil, sempre rónega, humida per ser durant 8 mesos l' any sepultada de neu. Beguerem un got d' aygua á la font de St. Gil, de 5 gr. de fredor. Pujarem á la miranda que domina la gorja del cami de Ribas al santuari. Desde aquella altura vegerem á pujar, allá, al fons de la gorja, una cavalcada de ro-

meus que venia de Ribas; una vintena, uns á cavall, altres á peu; senyors, senyores á cavall de matxos, quiscuna ab son mosso de peu. Res de mes pintoresch com veurer al fonts d'aquella gorja negra, abrupte, hont corre encaixonat lo Fresser entre espadadas cingleras clapadas de pins y boixerica, la corrúa virolada d'ombrelas, barretinas, barrets de palla, caminant á la fila, amunt, tantost en claps d'ombra, tantost en claps de sol, vers lo santuari. Los esperarem á la entrada de la vall. En Maspons estrenyé la mà á alguns coneguts barcelonins.

En mitj de la comitiva una senyoreta que anava á peu nos cridá l'atenció. Caminava lleugera com una dayna; de uns 20 anys, sola, descofada, tipo anglés, vestit curt de teixit clar, cinta groga de cuyro, brassos nusos fins al colze rodejats de puntas de tul, espardenyas enflocadas, fesomia aixerida, prou guapeta. Portava á la mà sa ombrela y capseta de pinturas... Una artista sens dubte?... Será estrangera? Una hora després la trovarem pels voltants de la vall, cullint floretas. 'Ns acostarem vers ella, la saludárem:

—Hermosa toya de flors!... li digui jo. ¿Vosté las coneix?

—Un xich; no gayre... me respongué en bon catalá... Feya un ayriello molt fret que baixava de la collada de Finestrellas. En Maspons li digué:

—Miri que aquí 'ns trobém á 2,000 m. d'altitut; l'ayre es fret, y ab sa lleugera vestidura perilla refredarse.

—Oh! cá! ja hi estich feta. Demá de bon matí pejaré á Puigmal.

—Sense guia?

—No 'l cal.

—Sola?

—Ab ma brúxula. He fet moltes ascencions pels Alpes; la pujada de Puigmal es un passeig... Si me volen acompanyar... nos digué ab amable somriure, ne tindré vera satisfacció .. y se despedí de nosaltres fentnos un graciós saludo.

Eixa senyoreta probablement catalana, de maneres distingidas, ab costums y educació á la inglesa, 'ns cridá molt l'atenció. D'hont era? D'hont venia? Com se deya? Sos companys de viatge coneguts de 'n Maspons no sapigueren donárnosen rahó. No sé quin fou dels nostres que la baptejá de *Safo*.

Tot passejant als voltants del Santuari nos toparem ab un gran edifici que s'está construhint; es la nova iglesia. Quan será acabada será una petita catedral. Hem vist lo dibuix de la fatxada, prou harmoniós y de bonicas proporcions. Fa uns cinch anys qu'es comensada y sa

construcció arriba sels á uns 4 metres d' alsada. Hi vegerem á treballar poca gent; alguns payrers y picapedrers. Son cost será 150,000 duros; y com tot lo mes que s' hi puga treballar son y fora dos mesos i' any, Deu sab quan será acabada!...

A dos quarts de dotze anarem á visitar lo camaril y postrarnos als peus de la Reyna de nostras montanyas. Es rodejat d' ex-votos, lo mateix que la iglesia de quals parets penjan ciris enormes, caps, camas, brassos de cera, etc., presentallas de tota mena. Tocarem la campana miraculosa; ficarem lo cap dins l' olla llegendaria. (Veure en nostre llibre *Pla y Montanya. Una llegenda-del santuari de Núria.*)

Eran prop de las 12. Sentirem á sonar la trompeta de la grana, qu' es també la de refetor. Nos dirigirem depressa al menjador del hostal. Trobarem la porta tancada. Un estol de romeus apretats per la gana esperavan, impacients, que s' obrís pera sentarse dels primers á taula. Nos hi barrejarem. Semblavam talment un aplech de pobles mendicants esperant la pitansa á la porta del convent. Las taulas del menjador foren presas d' assalt. Quan tothom fou aplassat, comensaren á servirnos: escudella de pastas de brou de safrá, carn d' olla ab pilota, ciurons ab 4 trumfas; guisado de carn ab cebas; rostit de borrech gamat escoltat d' un pollastret tisich... inútil dir que la carn s' ha d' estiragonyar de valent; desgraciat qui no té caixals!... s' aixeca de taula ab la mateixa gana que al sentarsbi; l' ametlla y avellana torradetas; ampolletas d' ayguardent y vi ranci de moras. Dels romeus sentats á taula n' hi ha de bon caracter, carregats de paciència que estiragonyan sense dir res; mes molts d' ells alborotan lo servey, la majordona: ¡Quina carn mes dura!... aixó son banyas de marrá!... portin mes pollastre! no n' hi ha per un recó de caixal!...—Fills, no n' hi ha més!—Donchs que rosteixin uua euga!... La pobre majordona se 'n veyá un embull...

Havent dinat anarem al café situat á un tiro de bala del santuari. Café regular, torrat y molt del dia. Tinguerem sort; puig sol ser sempre aygua de castanyas. Sentats defora, al entorn d' una taula, enrahonant, prenguent café y copa, vegerem á prop nostre, al torrent, la senyoreta misteriosa, nostra *Safo*, que cullia floretas. De sopte feu un crit d' esglay com si un escorsó l' hagués picada. Corrirem vers ella; tenia la mà dins l' aygua gelada del torrent pera calmar la picor qu' hi ressentia.

—Que ha sigut?... que té?

—Ha volgut cullir un manoll d' eixa planta verda.

—Senyora, son ortigas!..

—No las coneixia!...

—Las ortigas de montanya son més rabiosas que las del plá, li diguí jo; aixó no será res; prompte la coissó li passarà.

Tota apurada, moments després la vegerem pujar torrent amunt; desaparegué dins la pineda, Observarem que la punta del seu nas havia pres una tinta de vermellor no gens agradable pera una senyoreta.

A la altitut de 2000 m. en que 's troba Nuria, l' sol y molt més l' ayre colran la cara y las mans. Las Senyoras coquetas y elegantas de ciutat que pujan á Núria, á pesar de llur vel y ombrela, no poden evitar que la blancor nacrada de llur cutis y sobretot la punta del nas, prengui eixa vermellor de bacanta que tant las enlletjeix. Quan davant llur mirall veuen lo coloret vermell de las galtas y del nas, solen plegar ve'as; dihuen á llurs marits que ja 'n tenen prou de la gentil vall de Núria; y á las 24 horas se 'n tornan cap á Ribas, untantse la cara ab cold-crem y polvos d' arrós. Han de saber que per precaucions que prenguin contra 'l sol, lo que colra al cutis es l' ayre. y; adhuch dins la broma, com mes un hom puja mes colrat un se torna.

Eran las tres, ¿qué fer? ja ho teniam tot vist.

Vinga á voltar la vall per la tercera vegada... es tant petita!... aviat es voltada. En Borrat que havia pujat á Puigmal torná ab duas perdius blanques. Nos contá sa cassera; vegé tres izarts sens poguerlos tirar. Tot era enrahonar y acabar de matar la tarda. Lo sol ja passa darrera Puigmal lo gegant; son ombra colóssal 's projecta sobre la vall. L' ayre ja 's fa mes fi. A la plasseta del santuari vegerem la *Safo* ab los braços abrigats de guants de llana; y á entrada de fosch portava un gruixut abrigall. Nos diu que la ascensió de Puigmal la deixa per un altre any; que trova anyorivola la estada de Núria y que demá se 'n torna á Ribas.....

Es pintora? botanista? inglesa? americana? catalana?... Misteri!..

Anaren á rosari á sopar y á retiro. L' endemá reprenguí ab mon fill Carles y en Borrat lo corriol de las altas montanyas vers Prats.

En Maspons y sos fills, lo camí de Ribas, Ripoll, La Garriga y sant Pere de Bigas, arribant uns y altres á casa en bona salut, y en disposició de tornarhi l' any vinent, ajudant Deu.

C. BOSCH DE LA TRINXERÍA.

Prats de Molló, 1 Setembre 1890.

LAS TRES BARRETINAS

À MOS ESTIMATS NEBOTS FRANCISCO DE PAULA, RAMON Y ANTON MASPONS.

N' he comprat tres barretinas
Al passarne per Olet,
L' una es roja com rosella
Que 's bada al bes del amor;
Los fadrins quan la rumbejan
¡Valgam Deu si 'n fan de goig!
N' es sa cara.escarbotida
Enrojida ab sa color,
La venta, y dona vida,
Ensemps que á son rostre al cor:
Qu' es la roja barretina
La penyora y sant recort
De la terra Catalana
Paradis del nostre amor.

La segona es bonicoya
De viola te 'ls colors,

De modestia be 'n te l' ayre
Mes no ab baixesa y temor;
Pero si del que no 's vanta
Sense solta y sense tó,
Mes que, quan arriba l' hora,
Ho posa tot en son lloch.

Barretina violada
Que designas gran esforços
Al ensemps que humil, hermosa,
Ab eix tan senzill color,
Ay! tu n' ets nostra esperança
La penyora y sant recort
De la terra Catalana
Paradís de nostre amor.

La tercera n' es tan bella,
Tan com sas germanas, prou;
Color viu com la primera,
Mes vorejada de dol;
¡Si será 'l dol per la Patria
A qui fan vuy guerra á mort
Los que diuen que 'ns governan
Y 'ns han prés tot quant de bó
Ne tenia Catalunya,
Brava terra dels grans homs!

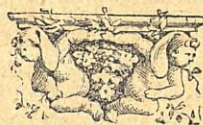
Barretina Ampurdanesa
La que tens ribet de dol,
¿Verament per aixó 'l portas
O bé sols n' es per adorn?
Si 'l primer deixantho corre
Que á la fi arribará 'l jorn
Que la terra Catalana
Tornará á ocupar lo lloch
Que ha tingut sempre en la historia
Y de dret li correspon.

Mentres dugan barretinas
Los braus fills del nostre sol,

Jo diré: «la Patria es viva,
Catalunya no n' ha mort,
Qu' es la bella barretina
La penyora y sant recort
De la terra Catalana
Paradís del nostre amor».

MARÍA DE BELL LLOCH.

Olot, 10 de Juliol de 1890.

LA MORT DEL REY CASSADOR

Ha mort lo rey en la cassera,
no li ha valgut ser bon genet;
ha mort lo rey, lo fill d' en Pere
del Punyalet.

De sos servents la gran corrua
prou l' han vist caure de cavall
foragitat, la testa nua
sense 'l capmall.

Prop de Foxá d' una llopada
segueix lo rastre desficiós,
y va avansant, la destra armada
tot consirós.

No vol tornar pas á sa veyna
verge l' acer, lo rey Joan
present del llop vol fe' á la reyna
na Violant.

Van sos monters seguint lo rastre;
fa 'l rey, tot sol, lo seu camí,
y lo recort de sa madrastra
lo fa estremí.

Prou que la veu en la tortura
com auçellot pres en lo besch,
y la recorda en sa clausua
de Sant Francesch.

Per entre 'ls arbres y la brossa
sopte un fantasma l' escomet
un baf exhala com de fossa
que 'l deixa fret.

Ab fer esguart y posa irada
Jo pas atura al cassador
que 'l sent ab vista esgarriada
tremant de por.

—Mal rey!—li crida— torna enrera!
pensa en ton poble y ton deber;
no es pas lo goig d' una cassera
ton sol afer!

Pensa qu' en tant que al goig t' entregas
la estrangeria 'ns ha invadit
la terra ab sanch de fera regas
emperesit.

y 'ls pobres fills de la corona
ab sa sanch régaula també
mirant al rey que 'ls abandona
com estranger.

Cerca en lo flàm de justa guerra
la hermosa aubada de la pau! —
y al dir aixó genolls en terra
son corcer cau.

Hi corren tots dexant la cassa,
s' ou la botzina ab só fatal,
al rey la sanch ja se li glassa,
ija res hi val!

Lo dia mor, lo sol no brilla
lo corn aplega als escampats

torna á fermarse la canilla
dels cans preuhats.

Tota remor ja va forentse
tan folsament prop d' un matoll
d' un regarot que va escorrentse
s' ou lo bomboll.

Y en tant lo rey que ja agoneja
sos tristos ulls axeca al cel,
sa hermosa testa que sangueja
ja es com un gel.

¡Qui sab si 's plany en aquella hora
de que la patria en greu perill
dexi ab sa mort; qui sab si anyora
no teni' un fill!

En professó sas gentes l' enmenan
tots malmirosos y colltorts,
brandan los senys que al lluny s' entenen
tocan á morts.

Cap servidor no l' abandona;
tots lo seguexen, tots arreu
fins á deixarlo en Barcelona
dins de la Seu.

Ploran guerrers, los de sanch brava,
dexéu ballestas y buyrach
passá ja 'l temps en que os reptava
lo d' Armanyac.

Adeu, empresas falagueras,
del gentil rey los fets capdals
y las espléndidas casseras
ab gerifalts.

Tinell major de Barcelona.
qui ara 't veja y qui t' ha vist,

al quedar orfa la corona
t' has posat trist.

Ja no 't conמוש com altres dias
ab lo brugit palacià,
dels trovadors las poesías
no escoltas ja.

Ni del torneig en la diada
veurás brodar preuhats cinters
ni sentirás la riallada
dels falconers.

Ja no veurás maymés lo rostre
del rey trobayre y caval er
y d' albergar haurá ton sostre
á estranger.

Tot passarà com la fumera
que 'l vent escampa arreu arreu
dins de Poblet, gran rey, t' espera
lo maussoleu.

Mes lo recort de las casseras
nos quedarà y 'l seu trasbals
y 'l de las festas enciseras
dels Jochs Florals.

Y també 'l brill de tanta gloria
com tu nos vares conquerir
al passá' als fulls de nostra historia
no pot morir.

Adeu, gran rey, ja es acabada
ta noble vida y ton bon cor,
ta pátria dexas endolada
y á tos vasalls en amarch plor.

BONAVENTURA BASSEGODA.

LA CANSÓ DE VALLS

I

D' horta y de jardins voltada,
de vinyas mes per enllà
y tot lo plà a la vegada
de serras de boscatá,
be n' ets Valls xamosa y rica,
com la flor del cim d' un ram,
rival de la més bonica
població que tinga 'l Camp.

Al mon no 's trovaria
Hoch millor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

II

Lo pont de Goy, la palanca
pot dirs' d' una illa d' amors,
hont cad' abre en cada branca
té un niu mitx cobert de flors,
flors que may d' eixa ribera
pugué l' hivern desterrá,

perque aquí á la primavera
la tardor dona la ma.

Al mon no 's trovaria
lloch millor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

III

Déu aquí ha dat á la terra
sabó per quant d' ella 's vol,
un' anyada no s' hi esguerra,
te bona aygua y mellor sol;
tota arrel hi trova sava,
may lo bras hi es vagatiu,
quan l' una cullita acaba
un' altre florida hi riu.

Al mon no 's trovaria
lloch mellor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

IV

Cel d' Espanya tens per tenda,
que del mon n' es lo mellor;
tot treball de fruyt t' es prenda,
dels rius d' aygua 'n fas rius d' or;
segas, móls y cous de sobras
pa sabrós, fins pels vehins,
y fas caritat als pobres
y vens lo mellor dels vins.

Al mon no 's trovaria
lloch mellor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

V

Dintre vila ets tant feynosa
com á fora, y potser mes,

si 'l teler may hi reposa
tampoch lo torn dels cordés;
móls l' oliva, 'l lli blanquejas,
cous terissa y trempas cer,
y nit y jorn carratejas
lo que vens al estranger:

Al mon no 's trobaria
lloch-mellor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

VI

Per nació de bona estrella
pot tenirse la nació,
que té una vila tant bella
y un poble tant feynadó;
quan treballan res aterra,
pes ni forsa als xichs del Camp;
quan la patria 's trova en guerra,
gent del Camp es gent del llamp!

Al mon no 's trovaria
lloch mellor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

VII

Pont de Goy, tú pots retreure
la batalla del any nou,
quan lo francès se va creurer
fácil, posá á Valls lo jou;
tants á tants en va ho provava,
tres per un ho conseguí,
mes, roig de sanch, se n' entrava
mar endins lo Francolí!

Al mon no 's trovaria
lloch mellor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

VIII

Encara un' altre vegada
dugué 'l riu sanch del francés,
quan la patria está afrontada
per venjarla no 's plany res;
al valent lluytar no 'l cansa,
si cau s' alsa y... tant se val!
als dos anys, de l' host de Fransa
vas matar al general.

Al mon no 's trovaria
lloch mellor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

IX

Quan á ser lliure tornares,
que fou prest, gracias á Déu,
generosa t' oblidares
del ultratge que se 't feu,
y desde llavors batallas
tant sols refilant cançons,
per competir, quan traballas,
ab las més sabias nacions.

Al mon no 's trovaria
lloch mellor:
venirhi fa alegria,
partirne fa tristor.

FRANCESCH UBACH y VINYETA.

LO SOMNI

Á MON ONCLE ANTON DE P. CAPMANY.

AIX dossier de dobles cortinatjes de purpurina seda, or y argent, malalta en son llit d' ébano, encrustat de marfil, jau Maria de Montroca.

Pe'l vehi poble de F... se murmura: se conta com una cosa estranya que pateixi mal d'enamorament la neta dels Montrocas. Mes Fra Anselm que la visita diu qu' aquestos mals tan sols corsecan l' ànima.

Los avis de la malalta, Agna de Fortmur y Conrat de Montroca, no 's separen un moment del costat de sa afillada y neta, donchs que, orfaneta, acabava de perdre son pare en la guerra contra 'ls moros y sa mare jeya de tristor en la tomba.

— Beu, filleta meua, beu... ¿que tens? ¿que 't passa? Van ja vuyt dias y vuyt nits que tos ulls no 's clouhen, y lo repos te manca... ¿Vols beurer dius? Si, hermosa, beu una mica mes d'aquest' aygua que Fra Anselm ha compost y benehit, y pots estar mes que segura que, ans de poch témps, estarás restablerta de la malaltia que t' ator-

LA RENAIXENSA.—Any XX.

menta: ¿ho sents Maria?... ¿No respons?—S' acosta al llit y alsant una cortina ab un esclat de goig diu.—Dorm, dorm, ¡oh! gracias, Verge divina, no en va vos he pregat, hermosa Verge.

Ahont tinch los rosaris.—

La que aixís parlava era Agna de Fortmur, casada ab Conrat de Montroca, com avans vos he dit. Tindria, de seixanta á sexanta cinch anys, mes no ho semblava, donchs qu' era de robusta complexió, al revés de son espos, que, per lo feixuch pes de las guerras, sa esquena 's torsava. Los dos, Maria, uns antichs servents, guardas y soldats, habitavan un hermós castell, admiració y terror de la comarca.

Sentada estava, damunt encoixinada catifa d' herba remollida per las gotas de pura rosada, que, com enfilay de diamants clarissims brillan al primers raigs del sol, Maria de Montroca, la dona envejada de las altres jovenetas dels encontorns, donchs que, á mes de sa esbelta figura, son gentil rostre, cabellera rossa com una mata de ginesta florida, y sas quíaze primaveras, tenia un gran cor... era un angel. Aixís, extasiada d' amor, passava las horas, pensant ab son Arnau, y quant ja la nit ab son mantell de negres bromas la despertava, pensant ab son aymador anava camí del castell.

Era lo temps de las dauradas espigas, lo plascent Juny; hora en que l' alosa se redodeix en son niu tñuntanse ab sa parella, lo rossinyol canta en mitj de l' arbreda, las flors del bosch enbauman l' espay ab sos aromas y lo sol tramonta.

Las campanas del poble de F... llensan alegres sos sons y ab fortas batalladas fan los tres tochs de festa. Tothom se 'n estranya, las comares xafarderas van de porta en porta preguntant qu' es aquell qurgit, que desde 'l jorn que 's comensá la guerra, no havian aixís tocat altre volta.

—Será... lo maridatge d' algun noble dels encontorns, diu una de las tals.

—Mes aviat será un bateig, diu un' altra, donantho per cert: las campanadas fan tres tochs y aquesta es la senyal.

No feya un' hora encare, que las campanas repicavan, quan en mitj de la plassa, alforrat y escoltat per alguns soldats, se presentá l' herald d' armas de la casa Montroca, y despres dels tochs de clarins assenyalats, amonestá y maná á tots los comarcans que d' ella depensassin, á reunir-se l' endemá á punta d' alba, pera rellevar á los que feya tant temps se barallavan ab los moros...

Tornem á na María que l' havem deixada en lo dols de son somni.

Ni lo rossinyol, canta ab veu mes melodiosa, sos amors; escoltém á María.

—Qu' hermós deu esser trovar-se en brassos del aymador, estimant-lo tant com jo l' estimo, lo jorn que 's vehuen realisats los somnis de ventura y esperanças que 's concentran tant temps dintre dos cors!... ¡Qu' hermós deu esser!...

—De llevant boirina de pols s' acosta... no es boirina ja, que es nuvolada.—

María esglayada, s' amaga darrera un canyissar pera poguer observar sens esser vista.—Los frestechs tochs d' aquestos clarins que s' ouen, me diuen que á la guerra marxan ¿Qui comanda?... No ho puch veurer; aquest roure m' ho priva... La polsaguera s' acosta, ja 's vehuen per demunt d' ella las llansas que ab los darrers raigs del sol brillan, ja s' ou lo trotar dels corcers... ¡que veig! ¿mos soldats? ¡Mon Deu! ¡Arnau comanda! A la guerra s' en va y 'm deixa sola. Perque no m' ho has dit, ¿Prefereixes que pateixi? ¡Ab quin goig li hauria posat la banda!... Mes, no hi fa res; quant de la guerra tornis ple d' honors y glorias, ta esposa jo seré, per Deu t' ho juro.—

Quants crits! quant soroll! Horroritza veurer barrejada ab llot lá sang de l' home! ¡Tot son runas! No s' ou ja lo frestech bronzir de las esconas, que com llamps, per braus catalans eran brandidas. No, cants de gloria tant sols se senten, los guerrers catalans se'n han endut la palma y esclafat ab lo peu la mitja lluna. Gloria á Arnau que los comanda. Dels árabes castells en los marlets no hi flameja pas la bandera negra, sinó la dels pals rojos.

.*.*

Vora un d'aquestss castells d'elegant construcció, ab sos pòrtals de ferradura, sos ajimesos ab hermosas columnas de marbre y de jaspi, confonentse ab las torradas rajolas del castell, está Arnau ab sos companys de guerra. descansant de las fatigas de la jornada, ben segur que trovan millor aquest lit, que una primpcesa lo seu de ploma y seda.

En un ajimés, per cert un dels mes bonichs y purs d'e til d'aquest castell, una dama treu lo cap, per curiositat, talvolta, y per son port sembla estar captiva ¡Que n'es d'hermosa! Sa testa se confon ab l'alabastre. Arnau l'ha vista y son cor que en la guerra tan brau era, se li trontrolla com la fulla al arbre bressada per l'oreig; en son cap rebullen mil idees. ¿Perque es aqui? ¿Qui l'haurá portada? Talvolta lo despotich caracter d'algun *emir* aqui l'ha tancada, sens pensar en l'esdevenir, y que la linfa ben prompte se canviarà en papallona y passant per los ferros de sa gàbia, per aquestos mons volará sens nort ni guia. —Aixis pensant Arnau, sens donarsen compte, anà aixecante y encaminá al castell sas petjadas.

.*.*

Arnau es ja al castell, ab la captiva fa molt temps, molt temps qu'enrahona. Vejem que diuhen.

— Hermosa captiva, ja que 'l desti aqui t'ha portat, jo 't compadesch, escoltam. Si vols venir alla, en llunyanas terras, ahont sols s'hi sent la veu del trovayre y ahont l'aureneta fa son niu, trovarás la llibertat que 't manca; los dos viurem tot sols, sempre estimantnos, junts, molt junts, que nostres alés se confonguin, que nostres cors sian un sol cor. Per pietat anemhi.

—¿Qui sou caballer que teniu lo cor tan noble? ¿D'ahont veniu? ¿Es que Mahoma vos porta?

—No, 'm porta ma sang, que es la de mos pares, jo viuch d'una terra ahont tot es amor, tot es coratje, d'una terra de braus; goig y alegria, la pátria ahont nasqui y per qui lluyto, es ma segona mare, es Catalunya.

—¿Catalunya haveu dit?

—¿Coneixeu aquella terra?

— Si.

— Vos?

— Si, jo. ¡Dolça memoria! ¡y trista ensemps! Escoltaume y de mi apiadeuvos.

— En ma vida no havia vist uu cas semblant. ¿Aquest misteri?

— Escoltau. ¿No haveu sentit may, com una flamarada dins vostre cor, quant cara á cara, parlant dols, molt dols, estau ab lo ser que mes estimau?

— Si. M' estranyan vostras paraulas.

— Donchs, aixís me succehia devant D. Pere de Garbencia

— ¿Pere de Garbencia?

— ¿Lo coneixeu? ¿N' haureu sentit parlar tal volta?

— Si sé que van matarlo, per haver faltat á son rey.

— Jo era molt jove y d' amagat festejavam, ma mare no ho sabia: ¡Qué depressa passavam las horas! ¡Que hermós qu' eral Ma mare al saverho va renyarme—No pots casarhi, no.—va dirme un dia, ¿no veus qu' ell es noble y tú... ets molt pobre?—No sé lo que per mí passá, sols se que en essent vespre, camí de son palau jo vaig trobarlo. Li vaig proposar fugir. ¡¡Tant l' estimava!!... Aixís varem ferho y al saber que son pare havia mort, y que hereu quedava, me va deixar aquí mateix. Aquesta es l' hora que d' ell res n' he sabut, sis anys fan are, sis segles m' han semblat. Aquí estich sola, sens una llágrima que m' acompanyi, donchs que mon cor ja s' ha tornat de roca.

Ma mare velleta y sense forsas ¿que deu fer? ab mon treball la mantenia y are, pobreta, si Deu no la te en sa Glória, ben segur, que demana caritat de porta en porta.

Caballer vos tan bo, ajudaume: aném á nostra patria Catalunya y busquéu á ma mare, que deu correr per aquestos mons sens ningú que l' acompanyi, lo cor m' l'ro dicta.

— Que no faria jo per vos, hermosa... ¿com vos dieu?

— Maria

— ¿Maria?

— Se vos enrogeix la cara. ¿Qué teniu?

— No res... es que aquest nom me recorda...

— So Maria Monne...

— ...Avuy no por esser partir, ben prompte debem entrar en batuda. Demá partirém. Si en la lluyta puch alsar mon front, mon nom ignorat resplandeix hermós y puríssim com un estel.

— Fássias vostra voluntat, que es la meva.

— Despertat Maria ¿que tens que 't regiras tant?

— Res, avia meva, res. Si sapiguessou lo somni que he tingut, de pensarho fins m' espanta.

— Còntamho y res temis, ja s' ha acabat lo temps de las bruixas, aquí tens l' avia que t' estima.

— No, avia meva, no, may á ningú ho diré —

De sòpte forts cops s' ouhen á la porta y despres de demanar audiència, un patje s' introduheix en la cambra, Conrat de Montroca lo repta per haver entrat en aquell lloch ahont sols hi tenen entrada lo metxe, y parents de la malalta dientli que 's pensava qu' era Arnau de Rocabert que de la guerra tornava. Agenollantse á sos peus, lo patje diu ab veu planívola:

— Missatjer so, senyora. La trista nova que vos porto, es que nostre capitá Arnau de Rocabert ahir se 'n aná sens acabar la batalla.

Maria va enfebrosint, lo patje continúa.

— Avuy s' es trovat y ja d' una olivera penja, lo rey ho ha manat. Pregau per la seva ànima.

— Que Deu 'l tinga en sa gloria...

...Missatjer també serás desd' are. Ves y dona ordres perque las campanas brandin tota la nit, que tot s' endoli; los travalls cessin, y la quietut y la tristor per tota la comarca regni, que mon heralt com si fos de ma familia, vagia pregonant per los carrers de mas vilas y de mos pobles la mort del brau capitá honra de Catalunya.

Lo rostre de na Maria va esmortuhintse y ab veu quasi imperceptible diu:

— Arnau... Arnau de mon cor... tan que t' estimava...

...Mon somni...

— Maria... Maria... morta.

JOAN CAPMANY.

Sabadell 29 Juliol 1890.

LA BREMA

I

Ja baixan de la vinya!
Lo ventitjol lleuger
boy carregat de flayres
que al bosch passant ha pres,
fent bressolar los arbres,
vinclant lo canyá esbelt,
ohiu, nostramo, 'ns porta
remors d' alegres veus,
de gent que riu y canta
y 's va acostant ensemps.
Los picarols dels matxos
que en terra petxan ferm,
deixant la pols marcada
la ferro de sos peus;
lo drinch que fereix l' ayre
dels cascabells lluhents
en guarniments de cuyro
voltats de flochs vermells,
que al caminar las bestias

fa mourer 'l sotraqueig:
 las portadoras plenas
 que grunyen ab lo pes,
 totes ben curalladas
 per los gotims rossenchs,
 que 'ls pámpols tapan, sentne
 piràmides de vert;
 las trallas que espetegan
 en mans dels traginers,
 quiscuns fentlas escriure
 en l' ayre sens saber
 de lletra, com lo mestre
 escriu sobre 'l paper;
 tot del ressó en las alas
 que impulsa 'l dols oreig,
 ve aquí pera alegrarnos,
 mentres repercuteix
 per serras y bessanas,
 per boscos y torrents,
 com himne de gran joya
 que á Deu canta 'l pagés
 porque cap pedregada
 lo fruyt li ha fet malbé.

II

Sortím; sortím á rebrels,
 nostramo, ab los baylets:
 es lo darrer viatge
 que fan los traginers.
 La vinya ja es bremada,
 los cups ja son tots plens;
 enguany no hi ha prou botas
 y es xich lo gran celler:
 ab lo del vi que 'us sobri
 be prou lo engrandireu.
 Bon any de Deu, nostramo,
 per tots, bon any de Deu.
 Enguany los que son pobres

ja no han de teme 'l fret,
ni s' endurà 'l salmayre
lo:—Deu vos fassi be!
Quan hi ha abundó en los masos
qui capta no pateix.
Enguany, quina festassa
per lo Roser farém!
Qué 'n cremará de cera!
L' altar semblará un cel,
ab llums y flors y núvols
de resinós encens.
Predicador de fama
fará sentir sa veu:
la orquesta dels *Fatxendas*
per ferlos llogarém,
que be podrém ben ferlos
cullint tan be de Deu.
Cóm tocaran á ofici
y al envelat també!
Lo ram que á plassa encantin
que 'n valdrá de diners!
Tenint las botas plenas
res los fará als hereus
anar pujant las ditas
pera obtení' 'l ramell,
encar que al preu que costi
ser d' or del fi pogués,
que la que 'l cor nos roba
molt mes que aixó 'l mereix.
Lo vostre fill, nostramo,
se 'l endurá potsé.
Ell ray, te pit de sobras
y ho te guanyat ben be.
Si posa al ram la dita
podeu ben dir que es seu.
Ell obrirá la dansa
davant del poble enter:
veureu quina parella
fará ab la que si 'l veu
abaixa 'ls ulls y 's torna
com flor del magraner.

III

Sortim, sortim á rebrels,
nostramo, ab los baylets.
Ells portan la alegria
dintre del moscatell.
Per tot arreu ahont passen
la olor del most se sent:
aquesta olor que dona
coratge y enforteix
es sava ab que la terra
als seus obrers manté,
per so ab amor y joya
conreuhan lo terror.
Mentres tinguém l' aixada
no havém de temer res.
Deixeu que 'ls envejosos
nos furtin nostres bens,
y vullgan subjectarnos
á forasters decrets.
Res fa que ran la taula
ab ferro dur y fret
com lo seu cor, nos clavin
la ganiveta ab que
tallém lo pa que 'ns costa
guanyar com mana Deu,
ja que lligar no poden
nostre esperit valent.
Res fa que 'l butxi 'ns cremi
los nostres furs y lleys.
Res fa que la gramalla
bossins nos hajan fet.
Res fa que nos imposin
llenguatje foraster.
Com mes esclaus nos fassin
molt mes honor després.
Quanta mes cendra hi tirin
milló 's guarda 'l braser.

Mentres tinguém l' aixada
no havém de temer res:
farém doná á la terra
lo fruyt que 'ns perteneix.
Del tronch dels nostres arbres
sabrém ferne telers
ab que teixir la llana
dels nostres xays y bents,
sentlos anar ab l' aygua
del Llobregat y 'l Tor.
De lo fustam que 'ns resti
lleugeras naus farém
pera los fruyts portarne
als regnes forasters,
que anar per mar es feyna
de là que 'n som hereus.
Si avuy los envejosos
nos miran malament,
no 'ls hi tinguém rancunia
ni oyt, ni 'ls maltractém;
donémlos hi l' exemple
del nostre esfors superb,
que 's logra tot tenintne
en lo pervindre fe.
Mentres tinguém l' aixada
no havém de temer res!

IV

Ja son aquí, nostramo;
ja son aquí, mireu!
Davant las cullidoras,
darrera 'ls traginers.
Son totas bonas mossas,
fortas com lo terror
En sos esguarts hi brilla
lo foch que 'l cor encen,
com si robat l' haguessin
al such del moscatell.

Son totas ben sapadas
¡quín goig fan al jovent!
y mes treballadoras
cap part del mon las té.
Ditxós qui puga aydarne
quiscuna per muller:
quins fills á nostra patria
li donarán! ja 's veu
que no seran anémichs,
ni flachs, ni escardalenchs.
Com brilla sa guapesa
per entre 'ls pámpols verts
que portan en garlandas
servintlas de dosser.
Ja son aquí, nostramo;
ja son aquí, mireu;
detrás las cullidoras
venen los traginers
ab barretina musca,
y ab corbatí vermell,
passat dins la tumbaga
que als raigs del sol llubeix.
Penjant sobre la espatlla
duhen la armilla y gech:
la faixa virolada
voltant lo cos se 'ls veu,
damunt las calsas amplas
de vellut terrassench,
á ran del peu giradas
que aixis van mes lleugers.
De cara son morenos
com pa fet de forment:
forts com los tronchs dels roures,
com ningú més, valents:
ab un brassat aixecan
la portadora en pes:
ab un sol crit animan
al matxo cansoner,
y si una cullidora
se 'ls mira dolsament,

baix sos esguarts se tornan
mansos com un anyell.
Mes si la patria 'ls crida
deixeu, deixeu los fer:
d' aquells que al Bruch anaren
l' any vuyt, son ells sos nets.

V

Obriu, obriu la porta
que arriba 'l be de Deu.
Ven'u trepitjadoras,
de dalt del cup baixeu:
que vinga la mestressa,
lo jayo y 'ls baylets.
La càrrega dels matxos
tots junts la baixarém.
Es lo darrer viatge
que fan los traginers.
La vinya ja es bremada
los cups ja son tots plens.
Per celebrar la festa
sardanas ballarém
entorn las portadoras
que adornan pámpols verts.
Bon any de Deu, nostramo;
per tots, bon any de Deu.
Pera agafar coralje
porteu lo porró omplert
del vi d' antany que resta
encara en lo celler.
De l' un al altre passi
fins á deixarlo sech:
de la cullita vella
será 'l trago darrer.
Lo sol se 'n va á la posta,
lo dia ja fineix.
Demá quan l' auba apunti

ab ella 'ns alsarém,
pera omplir la porrona
del vi novell primer.
Lo celebrar la brema
es lo millor aplech,
es del treball la festa,
es estimá 'l terror,
es demostrar que encara
la patria 'ns enardeix!

SIMON ALSINA y CLOS.

LA DE TOTS

Ningú trau l' esment del poble,
com ningú axuga la mar;
y si bé 's passen los segles,
lo recort no passa may.

Lo remor de llansadores
ho ha allunyat;
lo fum de fàbrica
ho ha dut en dalt.

Catalunya es Catalunya,
que no 's torna aygua la sanch;
caminarás que camina,
á la fi s' hi arribará.

Ni les cançons s' han perdudes,
ni la llengua s' ha oblidat;
y l' aucell que guardi alas
quan ell vulla pot volar.

Lo camí de ferro 'ns porta
d' ací d' allà;
y es com si estessim
tots barrejats.

Catalunya es Catalunya,
que no 's torna aygua la sanch;
caminarás que camina,
á la fi s' hi arribará.

Lo sentiment de la Patria
lo temps no 'l pot rovellar;
nostre cor es son estatge,
y com ell no 's passa may.
Encara dret al cel signa
lo Montserrat;
son esperit ompla
conques y plans.

Catalunya es Catalunya,
que no 's torna aygua la sanch;
caminarás que camina...
tant debó que fos demá!

ISIDRO REVENTÓS.

